

Venekei József,¹ Szajkó Gyula²

Magyarország lehetséges szerepe a NATO RSOM-műveleteiben³

The Possible Role of Hungary in the NATO RSOM Operations

Absztrakt

Az elmúlt években nagymértékben megnőtt a jelentősége az erők mozgatásával kapcsolatos képességeknek. Az erők fogadása, állomásoztatása és előremozgatása (RSOM) szövetségi szinten is felértékelődött, amely főként az új biztonsági kihívásokkal magyarázható. Az Oroszország által végrehajtott műveletek (Krim annektálása, nagyszabású mozgósítások és gyakorlatok, a kelet-ukrajnai konfliktus) arra készítették az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét, hogy a különböző gyakorlatok, kiképzések és fejlesztések megtartásán, megvalósításán keresztül válaszként növelje az erők alkalmazási képességét. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy Magyarország tevékeny szerepet tölthet be az erők gyülekezési körletéből a gyakorlat helyszínére történő mozgatásában. A szerzők cikkükben arra törekednek, hogy a gyakorlati tapasztalatok alapján értékeljék Magyarország szerepét a NATO RSOM- és válságreakáló műveleteiben.

Kulcsszavak: befogadó nemzeti támogatás, fogadás, állomásoztatás, előrevonás, konvojtámogató központ

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadtáp, Pénzügyi és Katonai Közlekedési Tanszék, egyetemi docens – University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training, Department of Supply, Finance and Military Transportation, Associate Professor, e-mail: venekei.jozsef@uni-nke.hu, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-1180-0858>

² Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadtáp, Pénzügyi és Katonai Közlekedési Tanszék, tanársegéd – University of Public Service, Faculty of Military Science and Officer Training, Department of Supply, Finance and Military Transportation, Assistant Lecturer, e-mail: szajko.gyula@uni-nke.hu, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4347-4340>

³ Reception, Staging and Onward Movement – fogadás, állomásoztatás és előremozgatás.

Abstract

In recent years, the importance of the ability to move forces has greatly increased. The reception, staging and onward movement of forces (RSOM) has also increased in value at the NATO alliance level, mainly due to the new security challenges. Russia's operations (the annexation of Crimea, large-scale mobilisations and exercises, the conflict in eastern Ukraine) have prompted the North Atlantic Treaty Organisation, in response, to increase its ability to deploy forces through the implementation of the experiences of various exercises, training events and developments. Experience to date shows that Hungary can play an active role in moving forces from the Staging Area to the Area of Operation. In this article, the authors discuss Hungary's role in NATO RSOM and crisis response operations according to practical experience.

Keywords: *host nation support, reception, staging, onward movement, convoy support centre*

1. Bevezetés

Az elmúlt évtizedben a globális biztonságot befolyásoló tényezőket és helyzetet más-ként értelmezzük. Az Oroszország által végrehajtott műveletek (Krim anektálása, nagyszabású mozgósítások és gyakorlatok, a kelet-ukrajnai konfliktus) arra készítet-ték az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét, hogy különböző gyakorlatok, kiképzések és fejlesztések megtartásán, megvalósításán keresztül válaszként emelje az erők alkalmazási képességét. A megváltozott „irányvonalat” jól szemlélteti a következő idézet: „Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) 2014. szeptember 4–5-én a walesi Newportban tartott csúcstalálkozóján olyan biztonsági kihívásokkal találta szembe magát, amelyekre a NATO tagállamok vezetőinek radikális választ kellett adniuk. A szövetség, a műveleti jelleg helyett a készenléti képességek fejlesztését választotta. Ez pedig azt jelenti, hogy a korábban alkalmazott és sok szempontból kis híján elfe-ledett katonai válaszokat és megoldásokat kell szövetségi szinten újra kidolgozni.”⁴ A NATO-tagállamok ennek függvényében nagy számban hajtottak (hajtanak) végre olyan gyakorlatokat, amelyek célja az erők gyors reagálóképességének fejlesztése, a védelmi együttműködés erősítése, a feladatok teljesítésekor jelentkező hibák feltá-rása, illetve az azok megszüntetésére vonatkozó javaslatok kidolgozása. A szövetség számára egyértelművé vált, hogy a kelet-európai régióban kialakult erőkoncentráció⁵ egy meghatározó, gyors válaszlépést igényel, amely bizonyítja, hogy a szövetség képes megőrizni Európa és a világ biztonságát. A tagállamok által szervezett és végrehajtott „Saber Guardian 2017” gyakorlat is hasonló üzenetet közvetített, amelynek fő célja a „hiteles, kollektív védelmi képességek demonstrálása a Fekete-tengeri régióban, ami éleslövészetekkel egybekötött, terepen végrehajtott harcászati manőverekből,

⁴ Horváth Attila: A katonai logisztika alapképzési szak RSOM felkészítés tapasztalatai. *Hadmérnök*, 13. (2018), 4. 82.

⁵ Oroszország 2017-ben Fehéroroszországgal közösen végrehajtotta a „ZAPAD-2017” elnevezésű gyakorlatot (becslések szerint 60-70 ezer fővel és modern technikákkal, eszközökkel), hogy a világ számára is bemutassák, mire lehet képes a haderejük. Forrás: Dave Johnson: *ZAPAD 2017 and Euro-Atlantic security*. NATO Review.

valamint számítógéppel támogatott törzsvezetési gyakorlatokból tevődött össze".⁶ Az Egyesült Államok Szárazföldi Erőinek Európai Parancsoksága (USAREUR)⁷ által vezetett különálló gyakorlatokra korábban is volt példa (Romániában, Bulgáriában, Ukrajnában és Magyarországon is), azonban 2017-ben már egy, az egyes országok területén végrehajtott, egymással összefüggő – összhaderőnemi műveletnek is megfelelő – gyakorlatot rendeztek meg. Ennek során az RSOM-műveletek különösen nagy jelentőséggel bírtak, mert fontos, hogy a személyi állomány és az eszközök a megfelelő időben, a megfelelő helyre, a megfelelő állapotban érkezzenek meg. Az erők mozgása több ország bevonásával valósult meg, amely megmutatta, hogy szükséges a tagországok közötti magas fokú együttműködés és koordináció, figyelembe véve, hogy egyes feladatokat, szolgáltatásokat, termékeket a befogadó nemzeti támogatás (BNT) keretében célszerű biztosítani. Magyarország az RSOM-feladatok végrehajtásakor a BNT vonatkozásában is fontos szerepet kapott.

A szövetséges erők általában kiemelt figyelmet fordítanak az átvonulás tervezésekor és szervezésekor a fogadó ország közlekedési hálózatának fejlettségére. Így Magyarország BNT-keretében biztosított szolgáltatásai – amelyek az RSOM-feladathoz köthetők – nagymértékben függhetnek a közúti, vasúti, légi, belvízi közlekedési ágazatok képességétől. A magyarországi közúthálózatról elmondható, hogy a jelenleg rendelkezésre álló gyorsforgalmi utak biztosítják a szomszédos országok közötti kapcsolatot és ennek megfelelően a járműközlekedést, amely kedvezően hat a szövetséges erők számára az áthaladás végrehajtásához. A vasúthálózatunk alapvetően alkalmas a határátkelőhelyek, a kirakóállomások és a NATO-erők tervezett települési körletei közötti mozgások megvalósítására. Habár a magyarországi fővonalis hálózat fejlettség tekintetében elmarad az európaiaktól, ennek ellenére kielégíti a szövetség vasúti elemekkel szemben támasztott követelményeit. Hazánk repülőterei (például Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér, Debreceni Nemzetközi Repülőtér, Hévíz-Balaton Nemzetközi Repülőtér) tudják biztosítani a személyek és hadfelszerelések fogadását. A belvízi közlekedési ágazatot vizsgálva pedig kijelenthető, hogy a Duna–Majna–Rajna-csatorna összeköttetése más jelentősebb folyókkal lehetővé teszi Európa belvízi közlekedési rendszerén történő haladást, amely kiegészítheti a NATO-erők mozgásakor jelentkező közúti, vasúti szállítási kapacitásokat is.⁸ Elmondható tehát, hogy hazánk képes lehet hozzájárulni BNT-keretében az RSOM-feladatokhoz és biztosítani az erők áthaladását.

A cikkben a teljességre törekvés igénye nélkül bemutatjuk az RSOM-feladatok jellemzőit és tartalmát, majd a rendelkezésünkre álló dokumentumok alapján megvizsgáljuk Magyarország lehetséges szerepét az ilyen jellegű műveletekben.

⁶ Pete Szabolcs: A mozgáskoordináló központ működése a befogadó nemzeti támogatás keretén belül. *Honvédségi Szemle*, (2019), 4. 114–133. 116.

⁷ United States Army Europe.

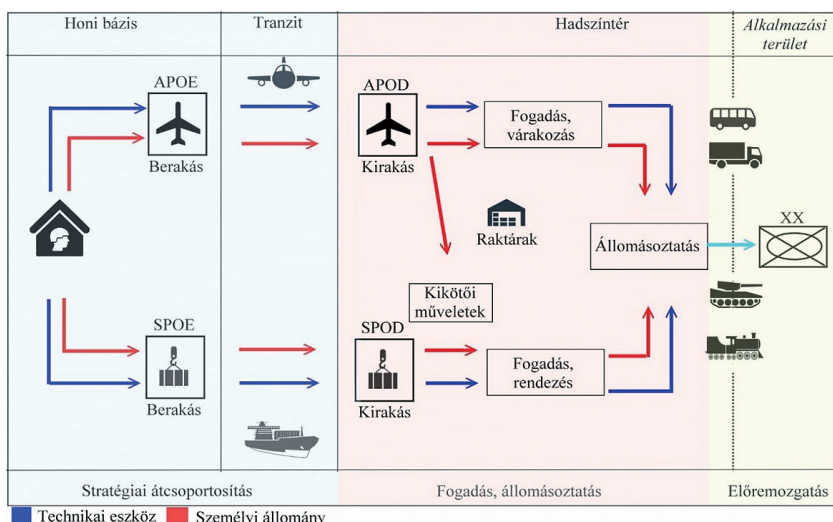
⁸ Nyitrai István: A közlekedési hálózat képességeinek hatása a szövetséges katonai erő magyarországi műveleteire. *Honvédségi Szemle*, (2018), 5. 99.

2. Az RSOM-műveletek, -folyamatok jellemzése

Az RSOM-mel kapcsolatos követelményeket, feladatokat a NATO Katonai Bizottságának 319/3-as számú határozata (MC-319/3)⁹ 82. és 83. paragrafusai, az AJP-4.6¹⁰ doktrína AJP-3.13 és az ATP-3.13.1¹¹ NATO-szabvány tartalmazza részletesen. Ennek alapján az RSOM célja, hogy a műveletek végrehajtására kijelölt erők és eszközök az összhaderőnemi parancsnok (COM JFC)¹² követelményei szerint a megfelelő időben, a megfelelő állapotban érkezzenek meg a műveleti területre és hatékony támogatásukkal az erők elérjék a teljes műveleti képességet (FOC)¹³. Ebben a megközelítésben az RSOM műveleteit két nagy csoportra lehet osztani, amelyek a következők:

1. a műveletre kijelölt erők támogatásával összefüggő tevékenységek;
2. az erők mozgásával, szállításával kapcsolatos feladatok.

A támogatással összefüggő feladatok magukban foglalhatják az erők integrálását is (RSOMI)¹⁴, figyelembe véve, hogy hadműveleti területen az egységek, alegységek „összekovácsolása” a JFC felelőssége. Az erők stratégiai átcsoportosításával kapcsolatos feladatok közvetve szerves részét képezik az RSOM-műveletek sikeres végrehajtásának, tehát az RSOM stratégiai alappilléreinek is tekinthetők. Az RSOM-műveleteket az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra: RSOM-műveletek

Forrás: Venekei József szerkesztése

⁹ MC-319/3 Principles and Policies for Logistics, NATO Military Committee, Brussels, Belgium, 2014.

¹⁰ AJP-4.6 Allied Joint Doctrine for Joint Logistic Support Group Edition C Version 1 (Draft).

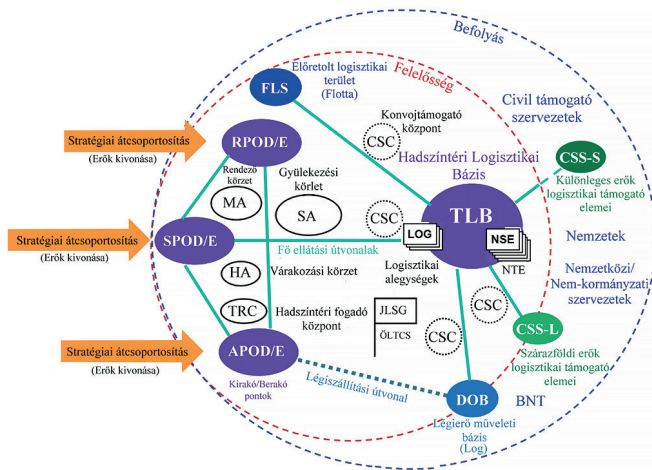
¹¹ ATP-3.13.1 (STANAG 2580) Reception, Staging And Onward Movement (RSOM) Procedures, Edition A Version 1, 2014.

¹² Commander Joint Force Command.

¹³ Full Operational Capability.

¹⁴ Reception, Staging, Onward Movement and Integration.

Az RSOM funkcionális összetevőit tekintve egy több elemből álló, összefüggő, kiépített hálózat, az Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Hálózat (JLSN)¹⁵ részeként értelmezhető. A hálózat összetevőit a 2. ábra mutatja be.

2. ábra: Az Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Hálózat felépítése

Forrás: AJP-4.6 i. m. 2-2. alapján Venekei József szerkesztése

A hálózatba integrált RSOM-elemek feladatai – amelyekkel hatékonyan lehet támogatni a műveletekben részt vevő erőket – a következők:¹⁶

1. Fogadás: az erők fogadása magában foglalja a személyeknek és eszközöknek a (tengeri, légi és szárazföldi) kirakó állomásokról, a hadszintéri fogadó központba (TRC)¹⁷, a várakozási (HA)¹⁸, illetve a rendező körzetbe (MA)¹⁹ történő eljuttatását, a folyamatokat biztosító létesítmények felkészítését, az adminisztrációs tevékenységet és a személyi állomány eligazítását.
2. Állomásoztatás (gyülekezés): az állomásoztatáson keresztül valósul meg az erők gyülekeztetése, a hadszintérre érkező személyi állomány és a haditechnikai eszközök alegységekbe, egységekbe történő rendezése, majd felkészítése az előrevonás végrehajtására. Az állomásoztatás valós logisztikai biztosításon alapul, amely az erők elhelyezésével, ételmezési ellátásával és az eszközök feltöltésével kapcsolatos feladatokat tartalmazza.
3. Előremozgatás (előrevonás): az előrevonás a személyi állománynak és a haditechnikai eszközöknek a gyülekezési körletből (SA) az alkalmazási területre történő mozgatási és szállítási feladatait foglalja magában. A sikeres végrehajtás érdekében különböző eszközök és szállítási módszerek is alkalmazhatók,

¹⁵ Joint Logistic Support Network.

¹⁶ ATP-3.13.1 (2014) i. m. 13.

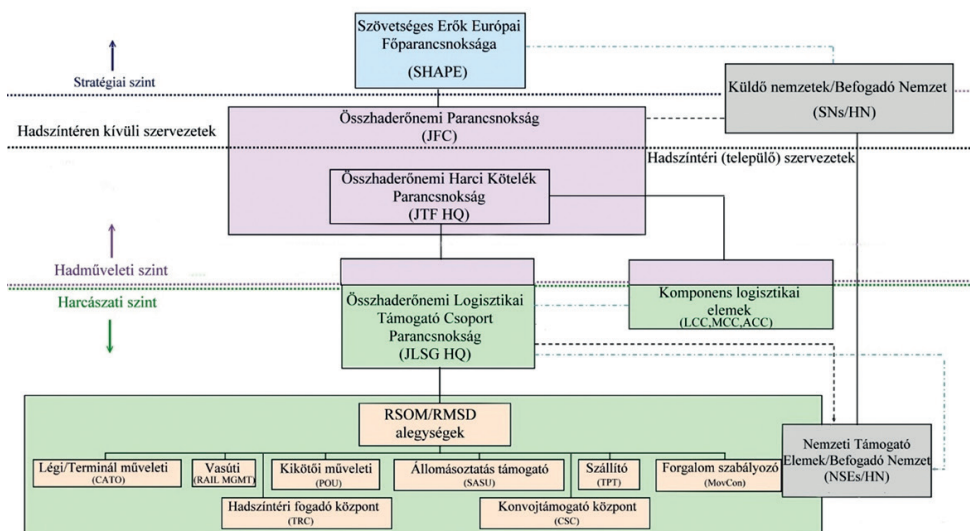
¹⁷ Theatre Reception Centre.

¹⁸ Holding Area.

¹⁹ Marchalling Area.

ideértve a befogadó nemzeti támogatás keretében biztosítható szolgáltatások igénybevételét is.

Bár tágabb értelemben az RSOM-/RMSD-feladatok²⁰ megszervezéséért, vezetéséért és irányításáért az összhaderőnemi parancsnok felel, vezetési és irányítási jogkörét az összhaderőnemi (alkalmi) harci kötelék parancsnokán (COM JTF)²¹ keresztül a hadszíntéren települő összhaderőnemi logisztikai támogató csoport parancsnokára (COM JLSG)²² ruhazza át. Az RSOM-/RMSD-műveletek vezetési és irányítási struktúráját a 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: Az RSOM/RMSD műveletek vezetési és irányítási struktúrája

Forrás: AJP-4.6 i. m. 2-3; 4-1. alapján Venekei József szerkesztése

A fenti ábra azt mutatja, hogy az RSOM/RMSD-műveletek megszervezésében és végrehajtásában közvetve vagy közvetlenül minden szintnek megvan a maga feladata és felelőssége.

A Szövetséges Erők Európai Főparancsnoksága (SHAPE)²³ a következő feladatok megtervezéséért, megszervezéséért és végrehajtásáért felel:

1. Az összhaderőnemi műveleti terület (JOA),²⁴ a stratégiai szállítási útvonalak és a kirakó pontok kijelölése;

²⁰ Rearward Movement Staging and Dispatch – az erők hátramosztatása, állomásoztatása és kivonása.

²¹ Commander Joint Task Force.

²² Commander Joint Logistic Support Group.

²³ Supreme Headquarters Allied Powers Europe.

²⁴ Joint Operational Area.

2. Az erők létrehozása, az összhaderőnemi erők (CJSOR)²⁵ és a hadszíntér képesség követelményeinek (TCSOR)²⁶ összeállítása;
3. A többnemzeti részletes felvonulási terv (MDDP)²⁷ kidolgozása;
4. A Szövetséges Mozgáskoordináló Központ (AMCC)²⁸ bevonásával a stratégiai szállítások ellenőrzése és koordinálása;
5. A befogadó nemzeti támogatás kereteinek felállítása és az egyetértési nyilatkozatok (MOUs)²⁹ elkészítése.

Az Összhaderőnemi Parancsnokság (JFC)³⁰ feladatai a következőkben foglalhatók össze:

1. a műveleti intézkedés (OPLAN)³¹ kidolgozása, amelynek „S” melléklete részletesen tartalmazza a stratégiai átcsoportosítás és az RSOM(I) feladatait;
2. az RSOM-feladatok végrehajtása, vezetése és irányítása (JLSG-re átruházott C2 jogkör);
3. a Komponens Parancsnokságok (szárazföldi, haditengerészeti és légierő) és a befogadó nemzet bevonásával az erők védelmének biztosítása;
4. kapcsolattartás a befogadó nemzettel, a nem kormányzati (civil) és a nemzetközi szervezetekkel a JLSG koordinálása mellett;
5. a komponens parancsnokok műveleti elgondolásainak (CONOPS)³² jóváhagyása.

Bár az ábrán a Komponens Parancsnokságok nincsenek külön kiemelve, szerepük azért jelentős, mert az erők védelmével és a műszaki feladatok végrehajtásával támogatják a JLSG RSOM-mel kapcsolatos feladatait, és közvetlenül ők felelnek az erők integrálásáért.

A települő JLSG feladatai és felelőssége:

1. az erők hadszínterre való szinkronizált beérkezésének koordinálása;
2. az RSOM-/RMSD-feladatok megtervezése, megszervezése és végrehajtása;
3. az Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Hálózat (JLSN) RSOM-objektumainak, elemeinek felállítása és működtetése;
4. az alárendelt RSOM-alegységek közvetlen vezetése és irányítása;
5. kapcsolattartás és együttműködés a Komponens Parancsnokságok logisztikai alegységeivel az RSOM-feladatok végrehajtásának vonatkozásában;
6. együttműködés a Komponens Parancsnokságokkal a műszaki támogatás, az erők megóvása és az erők integrálása logisztikai támogatási feladatainak végrehajtásában;
7. együttműködés a befogadó nemzettel, a nem kormányzati és nemzetközi szervezetekkel.

²⁵ Combined Joint Statement of Requirements.

²⁶ Theatre Capability Statement of Requirements.

²⁷ Multinational Detailed Deployment Plan.

²⁸ Allied Movement Coordination Centre.

²⁹ Memorandum of Understanding.

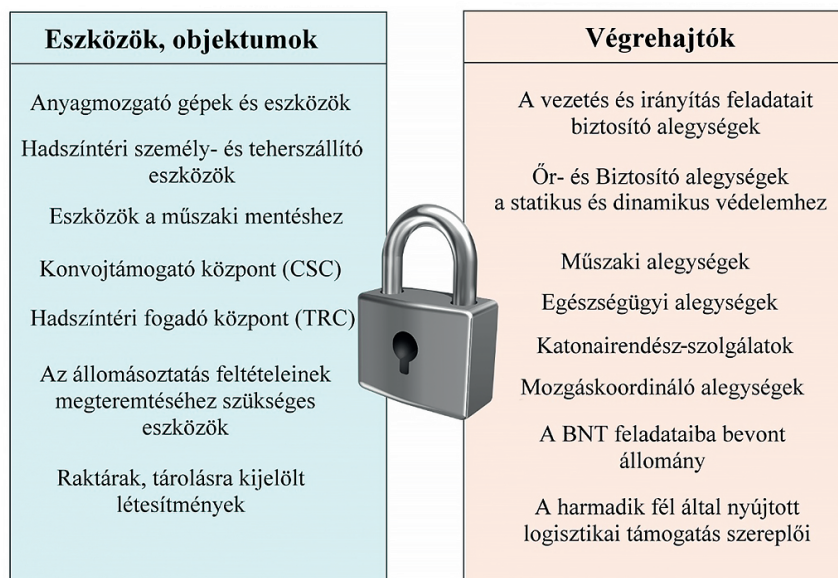
³⁰ Összhaderőnemi Parancsnokság.

³¹ Operational Plan.

³² Concept of Operations.

Az RSOM-alegységek felépítése hasonlóan a települő JLSG felépítéséhez moduláris jellegű, és minden esetben igazodnia kell az adott művelet, a hadszíntér, a meglévő vagy hiányzó infrastruktúra, illetve az ott végrehajtandó logisztikai feladatok sajátosságaihoz. Az RSOM-/RMSD-alegységek felállítása az erők létrehozása időszakának kiemelt feladata, mert egyébiránt a NATO nem rendelkezik erre a célra létrehozott alegységekkel, azokat a műveletben részt vevő nemzetek kijánlott képességei alapján alakítják ki. A képességek két összetevőből épülnek fel: egyrészt az eszközökből és objektumokból, másrészt pedig az ezeket működtető és a speciális feladatokat végrehajtó személyi állományból. Ezek az összetevők nem választhatók külön. Az RSOM-műveletek végrehajtásához szükséges képességeket a 4. ábra szemlélteti.

4. ábra: Az RSOM-műveletek végrehajtásához szükséges képességek

Forrás: Venekei József szerkesztése

Az RSOM-műveletekhez minimumkövetelmények is párosulnak annak érdekében, hogy az erők fogadásához, állomásoztatásához, mozgatásához, integrálásához kialakított létesítmények, objektumok, bázisok, állomások képesek legyenek biztosítani a különböző feladatok eredményes végrehajtását.

Az erők fogadásának vonatkozásában a következő minimális követelmények teljesülésére van szükség:

1. hatékony vezetés és irányítás (C2);
2. az erők kiegyensúlyozott és szinkronizált érkeztetése;
3. pontos információk az egységek, alegységek beérkezésének időpontjáról;
4. megfelelő létesítmények és logisztikai támogatás;
5. megfelelően kiképzett állomány az erők fogadása feladatainak végrehajtására.

Az erők állomásoztatásának követelményei:

1. megfelelő vezetés és irányítás;
2. megfelelő infrastruktúra;
3. a befogadó nemzet által nyújtott valós logisztikai biztosítás;
4. az állomásoztatott erők védelme;
5. az integráció feladatainak támogatása.

Az erők előremozgatásának (előrevonásának) alapvető követelményei:

1. megfelelő szállítási útvonal (szárazföldi, légi, vasúti, folyami);
2. mozgáskoordináció, forgalomszabályozás;
3. konvojtámogató központ;
4. híradó biztosítás;
5. logisztikai támogatás;
6. egészségügyi biztosítás;
7. az erők védelme.

A minimumkövetelményekből is látható, hogy az RSOM-műveletek mindegyik eleménél a logisztikai támogatási feladatok kiegészülnek olyan tevékenységekkel, amelyekkel a tervezés során számolni kell. Ilyen tevékenységek például az őr- és biztosító, a konvojkísérési feladatok, a katonairendész-szolgálatok biztosítása, amelyek mind megjelennek az erők fogadása, állomásoztatása és előremozgatása feladatainak végrehajtásakor. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy az RSOM nem tisztán logisztikai támogatási feladatokat foglal magában.

Bizonyos esetekben az RSOM-feladatok kiegészülhetnek az erők integrációjával kapcsolatos feladatokkal is.

Az integráció célja annak biztosítása, hogy az adott alegység, egység elérje a teljes műveleti képességet (FOC) és mint harcrendi elem integrálódjon be a hadműveleti felépítésbe.

Az integráció lépései a következők:

1. a vezetés és irányítás, a híradás, az informatikai rendszer és a hírszerzés integrálása egy, a hálózatközpontú hadviselés metodikájának megfelelő komplex vezetési rendszerbe (C4I);³³
2. az alegység, egység személyi állományának és technikai eszközeinek felkészítése a katonai művelet végrehajtására;
3. a harcrendi elemek közötti együttműködés és a feladatok meghatározása;
4. összekovácsolási gyakorlatok végrehajtása.

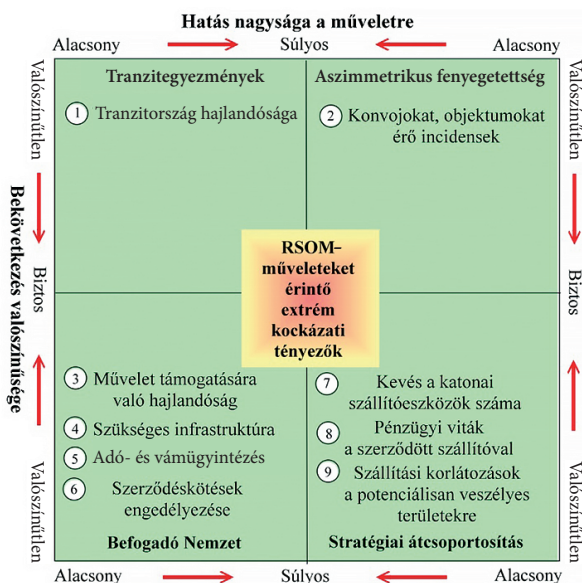
Az integrációt akkor lehet befejezettnek tekinteni, amikor a fogadó parancsnok átvette a vezetést és irányítást az adott alegység vagy egység felett, és bejelenti, hogy elérte a műveleti készenléletet.

A RSOM-követelmények taglalása során szándékosan nem említettük az erők integrációjára vonatkozó követelményeket, mert az integráció helyét és idejét az összhaderőnemi művelet tervezése során a hadszíntér sajátosságainak és egyéb tényezőknek

³³ Command, Control, Communication, Computer and Intelligence.

megfelelően határozzák meg, és részletes feladatait a műveleti intézkedés fogja tartalmazni. Akkor beszélhetünk RSOM(I)-műveletekről, ha az erők integrálása a JLSG felelősségi körzetén belül valósul meg, egyéb esetekben az erők integrációjára az előrevonást követően, a komponensek (LC, MC, AC)³⁴ felelősségi körzeteiben kerül sor.

Mivel az RSOM-műveletek több komplex tevékenységet is magukban foglalnak, mindenképpen szót kell ejteni az azokat érintő kockázatokról. A műveleteket érintő kockázati tényezők feltárása, osztályozása és azok negatív hatásainak csökkentésére hozott ellenlépések kidolgozása a művelettervezés során valósul meg. Minden műveletet érintő kockázatról tájékoztatni kell a parancsnokot, aki ennek függvényében dönt arról, hogy vállalja-e a kockázatokat, vagy utasítja a művelettervezőket egy olyan cselekvési változat kidolgozására, amely minimumra csökkenti a lehetséges kockázatok bekövetkezésének valószínűségét. A kockázati tényezők feltárása hosszadalmas és bonyolult elemzést igényel, ami lassítja a tervezést, elhagyása viszont extrém magas hatással lehet a művelet végrehajtására. Az RSOM-műveleteket érintő leggyakoribb kockázati tényezőket az 5. ábra mutatja be.

5. ábra: Az RSOM-műveleteket érintő kockázati tényezők

Forrás: Venekei József szerkesztése

A fenti ábrán egy úgynevezett valószínűség-hatás-diagram látható, amely osztályozás nélkül mutatja be az RSOM-műveleteket leggyakrabban érintő kockázatokat és veszélyeket. A kockázatelemzők feladata, hogy a feltárt és számmal jelölt tényezőket egyenként, a bekövetkezés valószínűsége és a műveletre gyakorolt lehetséges

³⁴ Land Component, Maritime Component, Air Component – szárazföldi, haditengerészeti és légi erők-komponens.

hatásuk alapján osztályozzák, és javaslatot tesznek hatásuk csökkentésére. A kockázati tényezők besorolása bonyolult és sokszor szubjektív mérlegelésen alapuló feladat, amelyben a korábban végrehajtott katonai műveletek tapasztalatai jelenthetnek támpontot. Később a már osztályozott tényezőket elhelyezik a diagram megfelelő pontján, és amennyiben fontos, nyíllal jelölik azok bekövetkezési valószínűségének, illetve hatásának erősödését vagy gyengülését. Az extrém magas besorolású tényezőket haladéktalanul jelteni kell még a tervezés időszakában, mert figyelmen kívül hagyása meghiúsíthatja a küldetés sikerét.

Összefoglalva a fent leírtakat, megállapíthatjuk, hogy a JLSG számára az RSOM-feladatok tervezése és végrehajtása, azok szerteágazása és komplexitása miatt hatalmas kihívást jelent. Emiatt az erők létrehozásának időszakában a nemzetek által kijánlott erők és képességek döntő fontosságúak. A települő JLSG alegységeinek létrehozása sok esetben nehézséget jelent, nem is szólva arról, hogy mi történne akkor, ha egymástól eltérő földrajzi térségekben több, független koalíciós művelet zajlana, ami további települő harmadik lépcsős logisztikai támogató szervezet létrehozását tenné szükségessé. A másik problémát az okozza, hogy az RSOM-műveletek végrehajtása a törzsvetési gyakorlatok során nehezen modellezhető. Mindezek a tényezők, illetve a részt vevő nemzeteknek a logisztikai támogatás feladatainak végrehajtására vonatkozó eltérő megközelítése, az adott ország pénzügyi problémái és sok esetben az interoperabilitás hiánya jelentősen befolyásolhatják az RSOM-alegységek létrehozását és működését. A következő fejezetben megpróbáljuk összegezni azokat a feladatokat, képességeket, amelyek lehetővé tennék a Magyar Honvédség aktívabb részvételét az RSOM-műveletekben.

3. Magyarország lehetséges szerepe az RSOM-műveletekben

Magyarország RSOM-műveletekben történő részvételének vizsgálatához véleményünk szerint két esetet szükséges elkülöníteni. Az egyik lehetőség a BNT keretében mint fogadó ország által nyújtott szolgáltatásokkal, tevékenységekkel részt venni az RSOM elemeinek működtetésében, a másik valószínűsíthető eset, hogy a Magyar Honvédség (MH) a koalíciós műveletekben az általa felajánlott erővel és eszközökkel segítséget nyújt az egyes RSOM-műveletek hatékony végrehajtásához. Ebben a szemléletben vizsgáljuk elsőként a BNT-hez kapcsolódó feladatokat, majd a lehetséges felajánlásokat, amelyekkel Magyarország hozzájárulhat a hadszíntérre érkező erők RSOM-mel kapcsolatos feladataihoz.

3.1. A befogadó nemzeti támogatás keretében biztosítható szolgáltatások, feladatok

A BNT keretében biztosítható szolgáltatások, létesítmények, infrastruktúrák igénybevételeinek eljárásrendjét az AJP-4.5 NATO-doktrína³⁵ tartalmazza részletesen.

³⁵ AJP-4.5 Allied Joint Doctrine for Host Nation Support Edition B Version 1 2013.

A BNT meghatározására (szövetségi szinten) a doktrínában az alábbi definíció olvasható: „A BNT a NATO és egyéb szervezeteknek nyújtott civil és katonai támogatás, amelyet egy befogadó nemzet biztosít a területén tevékenységüket ott, vagy onnan végzők részére, beleértve a felségterületén történő áthaladás engedélyezését is.”³⁶ A megfogalmazás egyértelműen alátámasztja, hogy a BNT előzetes tervezést igénylő folyamat, amelynek alkalmazásához, illetve a szolgáltatások, infrastruktúrák igénybeviteléhez, az igényt támastó országok, katonai szervezetek és a BNT-t biztosító ország(ok) közötti együttműködési megállapodásokra és szerződésekre van szükség. Ennek megfelelően az RSOM-műveletek végrehajtásakor jelentkező BNT-igényeket és Magyarország lehetséges szerepét egy nemzetközi „megmérettetés” bemutatásán keresztül kívánjuk szemléltetni, ahol hazánknak ténylegesen megvalósuló szolgáltatásokat, infrastruktúrát kellett biztosítania.

A már korábban említett „Saber Guardian 2017” NATO által koordinált gyakorlat sorozat több részfolyamatból tevődött össze, amelyben fejleszteni kívánták az összefegyvernemi képességeket és az erők mozgatási és szállítási feladatainak szervezett és hatékony végrehajtását az európai hadszíntéren. A kiképzés 22 tagállam és partnernemzetek részvételével zajlott. Az egymással összefüggő gyakorlatok (Resolute Castle 2017, Szentés Axe 2017, Brave Warrior 2017, Black Swan 2017, Swift Response 2017, Tobruq Legacy 2017, Immediate Response 2017, Eagle Sentinel 2017, Peace Sentinel 2017, Shabla 2017, Sea Breeze 2017) végrehajtásában kulcsszerepet szántak az RSOM-műveleteknek is, figyelembe véve, hogy nagylétszámú erőket (közel 40 ezer fő) és eszközöket kellett mozgatni. Az MH a felsoroltakon túl az erők előremozgatásában is szerepet kapott. Az Amerikai Haderő Európai Parancsnokságának (US EUCOM)³⁷ képviselői az előzetes tervezői konferenciákon keresztül ismertették igényeiket a tranzitországok (köztük Magyarország) felé, amelyek főként a BNT keretében nyújtott szolgáltatásokra vonatkoztak. Ennek megfelelően elsőként a BNT tervezését hajtották végre stratégiai szinten, amelyhez a következő tényezőket kellett pontosítani, tisztázni:³⁸

- a) a jogi környezet megteremtéséhez az együttműködési megállapodások pontosítása;
- b) az igények biztosításához a nemzeti korlátozások és lehetőségek azonosítása;
- c) a BNT-képesség – a támastott igények szerinti – kialakítása, beazonosítása, hiány esetén a lehetséges kétoldalú szerződésekkel pótolható szolgáltatások nevesítése;
- d) a küldő és fogadó nemzetek közötti hatékony együttműködéshez kapcsolat-tartók kijelölése;
- e) a BNT keretében biztosított szolgáltatások számlázásának, kifizetésének módja.

³⁶ AJP-4.5 Allied Joint Doctrine for Host Nation Support Edition B Version 1 (2013) i. m. 13. Szajkó Gyula fordítása.

³⁷ United States European Command.

³⁸ Pete (2019) i. m. 118.

A tranzitországokkal szemben az alábbi igények merültek fel, amelyek főként polgári és katonai szervezetek által biztosított szolgáltatásokra, infrastruktúrákra, képességekre vonatkoztak.³⁹

- a) felszíni határátlépési pontok kijelölése, amelyek biztosítják az adminisztrációs és egyéb ellenőrzések gyors végrehajtását közúton, illetve vasútvonalon egyaránt;
- b) repülőtér igénybevételek a személyek és teherárúk málházásához cargo-terminál biztosítása;
- c) tengeri kikötő;
- d) vasúti rakodóhelyek kijelölése;
- e) útközbeleni üzemanyag-feltöltés és éjszakai pihenő végrehajtásához megvilágított, szükség esetén mentesíthető parkolóhelyek kijelölése;
- f) konvojtámogató központok felállítása, amelyek biztosítják a közúton áthaladó konvojok támogatását (megálláskor a személyi állomány étkeztetését, elhelyezését, az eszközök technikai kiszolgálását, üzemanyag feltöltését, valamint menet végrehajtásakor a kísérési, vontatási feladatok végrehajtását);
- g) közlekedési útvonalak kijelölése és az országon történő áthaladáshoz forgalomszabályozó, kísérő alegységek biztosítása.

Magyarország BNT-képességeinek igénybevételét a felsoroltak közül egyedül a tengeri kikötőkhöz kapcsolódó szolgáltatások és infrastruktúrák nem érintették. Ennek megfelelően az előjáró (korábban Honvéd Vezérkar főnök) az MH Logisztikai Központot jelölte ki a BNT keretében biztosítandó feladatok végrehajtására.⁴⁰ A katonai szervezet parancsnoka az RSOM-műveleteket érintő BNT-feladatok honi vezetésének és irányításának érdekében intézkedett egy RSOM támogató parancsnokság felállítására és annak alárendeltjeként egy mozgáskoordináló központ (MH Katonai Közlekedési Központ szervezetéből Budapest helyőrségben), valamint egy konvojtámogató központ (MH Anyagellátó Raktárbázis szervezetéből a táborfalvai kiképző bázis területén) megalkotására. A mozgáskoordináló központ részére meghatározták azokat a feladatokat, amelyek a BNT-igények kielégítésére, biztosítására irányultak:

- a) a mozgások tervezése, koordinálása és kontrollálása;
- b) a szállítási igények összesítése, kezelése;
- c) az áthaladáshoz kijelölt útvonalak szemrevételezése, az autópályákat üzemeltető polgári szervezetekkel a feladatok tisztázása, az együttműködés kiépítése;
- d) tervek készítése a vasúti forgalom zavartalan lebonyolítása érdekében és a civil szervezetekkel való hatékony együttműködés (MÁV Zrt. és DB vasúttársaságok, Rail Cargo Hungaria Zrt. fuvarozó vállalat, a Schenker Kft. szállítmányozó) kiépítése, megvalósítása;

³⁹ Pete (2019) i. m. 120.

⁴⁰ A Honvédelmi Minisztérium közigazgatási államtitkárának és a Honvéd Vezérkar főnökének 60/2018. számú HM KÁT-HV-KF együttes intézkedése a NATO Erők Fogadása, Állomásoztatása és Előrevonása támogatási feladatainak tervezési és vezetési rendjéről, valamint az MH NATO Erők Fogadását, Állomásoztatását és Előrevonását támogató parancsnok feladat- és hatásköréről. Budapest, 2018. 1045.

- e) a légi (Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér) szállítással érkező erők és eszközök fogadásával és kezelésével kapcsolatos feladatok végrehajtása a repteret üzemeltető vállalat bevonásával;
- f) a forgalomszabályozáshoz és kíséréshez a személyek és eszközök kijelölése, részükre a vezetési és irányítási feladatok ellátásához megfelelő híradástechnikai eszközök biztosítása;
- g) Őr- és biztosító alegységek kijelölése a küldő nemzet részéről felmerülő őrzésvédelmi igények teljesítéséhez.

A mozgáskoordináló központ mellett a konvojtámogató központ részére is megállapították – a NATO-szabványoknak megfelelően – a működéshez szükséges feltételeket, feladatokat:⁴¹

- a) vezetés és irányítás biztosításához megfelelő személyzet kijelölése és híradástechnikai hálózat kiépítése, üzemeltetése;
- b) a betartandó biztonsági és egyéb rendszabályok kidolgozása és szükséges mértékű ismertetése a központhoz érkező állomány részére;
- c) az erők elhelyezéséhez megfelelő infrastruktúra kialakítása (200-700 fő/nap befogadására);
- d) étellemezési ellátás biztosítása a saját és az összekötő (amerikai) állomány részére;
- e) tábori hajtóanyagraktár telepítése, üzemeltetése (75 000 liter/nap hajtóanyag-feltöltési kapacitással);
- f) a tábor területén forgalomszabályzás és ellenőrző áteresztő pontok működtetése;
- g) egészségügyi ellátás megszervezése;
- h) műszaki szaktevékenység szükség szerinti elvégzése, valamint az Őr- és biztosító alegységek tevékenységének irányítása;
- i) javító-, karbantartó-, vontatókapacitással bíró alegységek kijelölése és telepítése;
- j) a konvojkísérő (mozgáskoordináló központ alárendeltségében feladatot ellátó) állomány ellátása;
- k) együttműködés a kijelölt hatóságokkal az erők továbbmozgatása érdekében.

A felállított ideiglenes szervezetek feladataiból látható, hogy a NATO RSOM-műveletekben Magyarországnak különböző szolgáltatásokkal, infrastruktúrával, kapacitásokkal kellett (kell) rendelkeznie ahhoz, hogy hazánk hatékonyan járuljon hozzá az erők mozgatásához. A gyakorlatsorozatból levonható az a következtetés, hogy ha a továbbiakban hasonló jellegű tevékenységet terveznek (a folytatásról a döntés megszületett)⁴², akkor a kialakított képességeket fenn kell tartani és tovább kell fejleszteni. Az erők európai hadszíntéren (nyugatról keletre) történő mozgatásakor Magyarországnak is fontos szerepe lehet az RSOM-műveletek eredményes végrehajtásában. A személyek és eszközök továbbszállítását biztosító vasútvonalak, úthálózatok, repülőterek használatának

⁴¹ Kolonics Attila: Konvojtámogató Központ kialakítása Befogadó Nemzeti Támogatás keretében. *Honvédségi Szemle*, (2018), 3. 123.

⁴² Kolonics (2018) i. m. 127.

engedélyezése, a kíséréssel, forgalomszabályozással, a személyek és eszközök támogatásával (elhelyezés, javító-, karbantartó-kapacitás, hajtóanyag-feltöltés) kapcsolatos feladatok tehát mind megjelennek igényként a „küldő” nemzetek oldaláról, amelyek teljesítéséhez, irányításához megfelelő ideiglenes szervezeteket szükséges megalakítani.

3.2. Magyarország további lehetséges RSOM-szerepei

A távoli, országhatárokon átívelő NATO-műveletekben a személyek és eszközök hadszíntéri mozgatási feladatainak nagy létszámú erővel történő végrehajtásában (RSOM-elemek működtetésében) Magyarország eddig ritkán vett részt. A szövetség tagjaként a béke-támogató műveletekben főként a különböző speciális „küldetésekre” (őr- és biztosító feladatokra, valamely ország rendvédelmi erőinek kiképzésével kapcsolatos tevékenységekre, logisztikai támogatással összefüggő feladatokra stb.) felkészített állománnyal és eszközökkel járul hozzá a nemzetközi béke és biztonság megőrzéséhez, fenntartásához.

A nemzetközi felajánlásaink, például a zászlóalj harccsoportok, amelyek a NATO Reagáló Erőknek (NRF)⁴³ és az Európai Unió Harccsoportjának (EU BG)⁴⁴ egy-egy váltását biztosítják, illetve a 2023-ra tervezett telepíthető lövészdandár-képesség⁴⁵ kialakítása is azt indokolja, hogy az MH a rendelkezésére álló erőforrások birtokában képes legyen tevékenyen szerepet vállalni erőink hatékony támogatásában, a hadszíntéri mozgatási és szállítási feladatok végrehajtásában. A lehetséges felajánlások és szerepek többnyire a már meglévő vagy a tervezetten létrehozandó képességek függvényében változhatnak. A valószínű eseteket ezek figyelembevételével vizsgáljuk. Ennek megfelelően az MH a már kialakított vagy erre a célra létrehozott képességekkel is hozzájárulhat az RSOM-műveletek sikeréhez. A korábban felsorolt követelményeket tekintve, az MH rendelkezik megfelelő szaktudással és technikai eszközzel egy légi kirakó állomás (APOD)⁴⁶ működtetéséhez. Az MH Pápa Bázisrepülőtér, az MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis, az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis és az MH Légi Művelési Vezetési és Irányítási Központ által végzett feladatok, a velük szemben támasztott követelmények, az ott dolgozó személyek szaktudása és az alkalmazott eszközök képesek lennének garantálni reptéri műveletek sikeres végrehajtását.

A Pápa Bázisrepülőtér például széles körű támogatást nyújt a – bázisegyezmény alapján – a stratégiai légi szállítási képesség kialakításához, majd a későbbiekben annak fenntartásához.⁴⁷ A szervezet rendelkezik a repülőtér folyamatos üzemeltetéséhez szükséges szakállománnyal és eszközökkel (repülőtér-üzembentartó és -karbantartó század, tűzoltó és ABV-szakasz, őr- és biztosító rendész század). Az MH Légi Vezetési és Irányítási Központ tudja biztosítani a katonai légi forgalom és légi szállítás szervezéséhez szükséges egyes képességeket. A béketámogató műveletekben a hadszíntéri légi kirakó állomás üzemeltetéséhez tehát megvannak a szükséges minimumfeltételek a magyar haderőben. Az RSOM-feladatokban történő magyar részvétel azonban függhet attól, hogy egy honi

⁴³ NATO Response Force.

⁴⁴ European Union Battle Group.

⁴⁵ Szloszjár Balázs: A dandárképesség jövője – Mennyiség vagy Minőség? *Honvédségi Szemle*, (2017), 5. 27.

⁴⁶ Air Port of Debarkation.

⁴⁷ MH Bázisrepülőtér fő feladat. Honvédelem.

bázison kívüli légi kirakó állomás működtetése, illetve a szükséges váltások biztosítása hogyan befolyásolná az említett katonai szervezetek honi légvédelmi, légi oltalmazási és támogatási (alaprendeltetési) feladatainak az ellátását. Ezért a felajánlásokból eredő kockázati tényezők vizsgálatát követően amennyiben szükséges, bővíteni kell a meglévő képességeket (növelve a szakképzett állomány és eszközök létszámát, darabszámát), amelyekkel folyamatosan biztosítható a szövetség keretében vállalt missziók (kötelezettségek) teljesítése mellett az alaprendeltetéshez kapcsolódó készenléti, készülségi (különleges jogrendi) és békeidőszaki feladatok végrehajtása is.

A konvojtámogató és a mozgáskoordináló központok felállításában és működtetésében az MH már rendelkezik gyakorlati tapasztalatokkal, így az MH Katonai Közlekedési Központ, az MH Anyagellátó Raktárbázis és az MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred állományából kialakítható az a csoport vagy ideiglenes szervezet, amellyel eredményesen lehet szerepet vállalni az RSOM-műveletekben. A NATO-nak hazánkkal szemben konkrét elvárásai is vannak az RSOM-feladatokkal kapcsolatban, amelyek a hatékony és eredményes végrehajtás érdekében minősített adatok, és közlésük csak szigorú biztonsági előírások betartásán keresztül valósulhat meg.

Az erők állomásoztatásához szükséges képességek alapvetően biztosítottak a magyar haderőben, ezt alátámasztja az a tény, hogy több nemzetközi gyakorlaton (például Szentes Axe 2017, Brave Warrior 2017) az ellátást különböző ellátó pontok (élelmezési, üzemanyag-, harcanyagellátó, -javító) telepítésével és működtetésével a magyar fél vállalta.

A Zrínyi 2026 Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében beszerzésre került légi szállító eszközök (forgószárnyas, személyszállító, illetve többcélú könnyű futár- és szállító repülőgépek)⁴⁸ és szállító alegységek alkalmasak lehetnek az erők előremozgatásával kapcsolatos feladatok végrehajtására. Ennek megfelelően az erők hadszíntéri állomásoztatásában is szerepet tud vállalni az MH. A tengeri kirakó állomások üzemeltetéséhez azonban csak korlátozott felajánlásokkal tud hazánk hozzájárulni az RSOM-műveletekhez, figyelembe véve, hogy a tengeri kikötők működtetésében a magyar haderő kevés tapasztalattal rendelkezik.

Összeségében elmondható, hogy az RSOM-szerepvállalások, felajánlások nagymértékben függenek a hadszíntéren vagy a kijelölt műveleti területen elhelyezkedő fogadó országok BNT-képességeitől. A szövetség részére rendelkezésre bocsátott repülőterek, tengeri kikötők, bázisok meggyorsíthatják az erők telepítésének folyamatait, hiszen ezeket az elemeket már nem kell kiépítenie az ott állomásozó egységeknek, illetve a feladatokban részt vevő nemzeteknek. A BNT keretében biztosítható szolgáltatások, infrastruktúrák beazonosításához és a lehetséges RSOM-helyszínek, objektumok kijelöléséhez a műveletek kezdete előtt szükségszerű logisztikai felderítést végrehajtani. A JLSG által aktivált összhaderőnemi logisztikai felderítőcsoport (JLRT)⁴⁹ egyik fontos feladata pont ehhez a tevékenységhez köthető, hiszen az általuk biztosított információk kulcsfontosságúak a műveletek logisztikai támogatásának tervezése és végrehajtása során.

⁴⁸ Budavári Krisztina: A Zrínyi 2026 program. Korlátozott lehetőségek a magyar védelmi ipar fejlesztésére. *Hadtudomány*, 29. (2019), 3. 144.

⁴⁹ Joint Logistic Reconnaissance Team.

4. Összegzés

Az RSOM-műveletekhez tartozó erők mozgatási, szállítási képességének jelentősége felértékelődött az elmúlt évtizedben. A kelet-európai biztonságpolitikai irányokban beállt változások arra készítettek a NATO szövetséges erőket, hogy megfelelő válaszlépéseket tegyenek – különböző nemzetközi felkészítések, kiképzések megtartásán keresztül, valamint a főként kelet-európai országokba felállított NFIU-erők⁵⁰ létrehozásával – a béke és biztonság megőrzése érdekében. Az európai nemzetközi gyakorlatok pontosan azt a célt szolgálják, hogy fejlesszék a tagállamok közötti szorosabb együttműködést, a feladatok pontos és precíz végrehajtását és az erők felvonulásához szükséges RSOM-képességeket, amivel hatékonyan hozzájárulnak a katonai műveletek gyors és hathatós végrehajtásához.

Az RSOM-feladatokban történő szerepvállalás felértékelődött a koalíciós műveletek végrehajtásakor, hiszen a JLSG RSOM-alegységeit csak a részt vevő országok által kijánlott képességekből lehet megalakítani és működtetni.

Magyarország a nemzetközi gyakorlatokon történő részvétel mellett a BNT keretében biztosított szolgáltatásokkal is hozzájárul a NATO által teljesített és teljesítendő feladatokhoz. A konvojtámogató központ és a mozgáskoordináló központok működtetésében az MH már szerzett gyakorlati tapasztalatokat. Az említett ideiglenes szervezetekre valószínűleg a későbbiekben is szükség lesz, figyelembe véve, hogy hasonló jellegű feladatok végrehajtásáról a szövetség részéről már megszületett a döntés. Az így kialakított képességeket, a központok felállításához, kiépítéséhez rendelt személyi állományt és eszközöket, amennyiben szükséges, érdemes továbbfejleszteni, hogy hazánk minden körülmények között képes legyen megfelelni a szövetség által támasztott elvárásoknak. A központok felállításával és üzemeltetésével szemben támasztott követelményekre már Kolonics Attila⁵¹ és Pete Szabolcs⁵² is felhívták cikkükben a figyelmet, amelyben kiemelték a hazai stratégiai és szakmai szabályzók átdolgozásának fontosságát, az RSOM-feladatra kijelölt személyi állomány angol nyelvi felkészítését, kiképzését, továbbá a művelleti együttműködés fejlesztését más, tárcán kívüli szereplőkkel, valamint a nemzetközi közlekedési infrastruktúra korszerűsítésének szükségességét is.

Felhasznált irodalom

A Honvédelmi Minisztérium közigazgatási államtitkárának és a Honvéd Vezérkar főnökének 60/2018. számú HM KÁT-HVKF együttes intézkedése a NATO Erők Fogadása, Állomásoztatása és Előrevonása támogatási feladatainak tervezési és vezetési rendjéről, valamint az MH NATO Erők Fogadását, Állomásoztatását és Előrevonását támogató parancsnok feladat- és hatásköréről. Budapest, 2018.

⁵⁰ NATO Force Integration Unit: a NATO-erőket integráló elemek a biztonsági fenyegetettségnek leginkább kitett NATO-tagországok területein állomásoznak, és fő feladatuk az erők gyors telepíthetőségének biztosítása.

⁵¹ Kolonics (2018) i. m. 133.

⁵² Pete (2019) i. m. 127.

- Elérhető: www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/13/PDF/2018/10.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 10. 05.)
- ATP 3.13.1 Reception, Staging and Onward Movement Procedures, NATO Standardization Agency, 2014.
- AJP-4.4 (STANAG 2506) Allied Joint Movement And Transportation Doctrine, NATO Standardization Agency, 2013.
- AJP-4.5 Allied Joint Doctrine for Host Nation Support, Edition B Version 1 NATO Standardization Agency, 2013.
- AJP-4.6 Allied Joint Doctrine for Joint Logistic Support Group, Edition C Version 1 (Draft) NATO Standardization Agency.
- Ált/220 Magyar Honvédség Befogadónemzeti Támogatás Doktrína. Magyar Honvédség, (1. kiadás) 2018.
- Budavári Krisztina: A Zrínyi 2026 program. Korlátozott lehetőségek a magyar védelmi ipar fejlesztésére. *Hadtudomány*, 29. (2019), 3. DOI: <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2019.29.3.142>
- Johnson, Dave: *ZAPAD 2017 and Euro-Atlantic security*. NATO Review, 2017. Elérhető: www.nato.int/docu/review/articles/2017/12/14/zapad-2017-and-euro-atlantic-security/index.html (A letöltés dátuma: 2020. 05. 28.)
- Horváth Attila: A katonai logisztika alapképzési szak RSOM felkészítés tapasztalatai. *Hadmérnök*, 13. (2018), 4. 82. Elérhető: http://hadmernok.hu/184_06_horvath.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 05. 10.)
- Kershner, Angela: *Exercise Saber Guardian 2017 to take place in July*. 2017. Elérhető: www.army.mil/article/188997/exercise_saber_guardian_2017_to_take_place_in_july (A letöltés dátuma: 2020. 06. 16.)
- Kolonics Attila: Konvojtámogató Központ kialakítása Befogadó Nemzeti Támogatás keretében. *Honvédségi Szemle*, (2018), 3. 117–128. Elérhető: https://honvedelem.hu/files/files/110428/hsz_2018_3_beliv_117_128.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 06. 18.)
- MC-319/3 Principles and Policies for Logistics, NATO Military Committee, Brussels, Belgium, 2014.
- MH Bázisrepülőtér fő feladat. *Honvédelem*. Elérhető: <https://honvedelem.hu/hirek/mh-papa-bazisrepuloter.html> (A letöltés dátuma: 2020. 06. 24.)
- Nyitrai István: A közlekedési hálózat képességeinek hatása a szövetséges katonai erő magyarországi műveleteire. *Honvédségi Szemle*, (2018), 5. 90–104. Elérhető: <https://honvedelem.hu/kiadvanyok/honvedsegi-szemle/honvedsegi-szemle-2018-5-szam.html> (A letöltés dátuma: 2020. 10. 05.)
- Pete Szabolcs: A mozgáskoordináló központ működése a befogadó nemzeti támogatás keretén belül. *Honvédségi Szemle*, (2019), 4. 114–133. Elérhető: https://honvedelem.hu/files/files/116701/hsz_2019_4_114_133.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 05. 28.)
- Szloszjár Balázs: A dandárképesség jövője – Mennyiség vagy Minőség? *Honvédségi Szemle*, (2017), 5. 26–45. Elérhető: https://honvedelem.hu/files/files/65171/hsz_2017_5_beliv_026_045.pdf (A letöltés dátuma: 2020. 06. 23.)